

SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR YEREL KALKINMA MODELİ OLARAK CİTTASLOW AĞI VE KAĞIZMAN'IN ÜYELİK POTANSİYELİ

Öğr. Gör. Alper YALÇIN
Kafkas Üniversitesi
Kağızman MYO
05055033171

Öğr. Gör. Sevda YALÇIN
Kafkas Üniversitesi
Kağızman MYO

Öğr. Gör. Coşkun ALICI
Kafkas Üniversitesi
Kağızman MYO

alperyalcin36@hotmail.com sevdalaycin3636@hotmail.com coskunkmyo@hotmail.com

Özet

Cittaslow İtalyanca Citta (şehir) ve İngilizce slow (sakin/yavaş) kelimelerinden oluşmakta ve "sakin şehir" anlamına gelmektedir. 1986 yılında Roma'daki bir grup eylemci tarafından sosyalleşmeyi engellediği ve kültürel yozlaşmaya neden olarak gördükleri bir fast food zinciri restoranına karşı "slow food (yavaş yemek)" tepki hareketi ortaya çıkmıştır. Cittaslow (sakin şehir) Ağı ise, küreselleşmenin şehirlerin dokusunu, sakinlerini ve yaşam tarzını standartlaştırmasını ve yerel özelliklerini ortadan kaldırmasını engellemek için Slow Food hareketinden esinlenen bir kentler birliği organizasyonudur. Cittaslow küreselleşmenin yarattığı homojen mekânlardan biri olmak istemeyen, yerel kimliğini ve özelliklerini koruyarak dünya sahnesinde yer almak isteyen kasabaların ve kentlerin katıldığı bir birliktir. Cittaslow ağındaki şehirler aynı zamanda sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak sosyal, ekonomik, kültürel, mekânsal, ekolojik vb. yönlerden kentselliğe ve yaşam kalitesine katkıda bulunmaktadır. Dünyadaki doğal kaynakların korunarak, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan bugünkü neslin ihtiyaçlarını mümkün olduğunca karşılanabilmesi anlayışı sürdürülebilir kalkınmanın mihenk noktasını oluşturmaktadır. Yerel düzeydeki bir sürdürülebilir kalkınma modelinin temel özellikleri ise; yerel aktörlerin katılımıyla sağlanacak sağlam bir konsensüs temelinde ortak bir amaç, ortak sorumluluklar ile paralel dengelenmiş çıkarlar, özellikle karşılıklı güvene dayalı çok paydaşlı bir ortaklık modeli olmasıdır.

Sakin Şehir yapılanması çerçevesinde bu ağa dahil olan şehirlerde; mevcut güzellikleri olan doğasını, tarihini, kültürünü, ekonomisi, yemeklerini yani kısacası o kenti o kent yapan özelliklerinin yanına yeni cazibe noktaları ekleyerek, hem ilçe sakinleri hem de ziyaretçiler için kaliteli ve konforlu bir yaşam ortamı oluşturarak sürdürülebilir bir yerel kalkınmanın olabildiği görülmektedir. Cittaslow ağındaki şehirlerde bir taraftan var olan doğal, kültürel, tarihi zenginlikler çerçevesinde yaşam kalitesi yükseltilirken bir taraftan da şehrin kendi kimliğini gözeterek farklı gelişim yöntemleri uygulanarak yerel bir kalkınma sağlanmak istenmektedir. Günümüzde 25 ülkede 153 kente yayılan Cittaslow hareketine Türkiye'den beş kent üye olup, hâlihazırda üç yeni kentin adaylık süreci ise tamamlanmak üzeredir. Çalışmanın amacı şehirlerin hangi alanlarda önemli ve özel olduklarını düşünmeleri ve bu özelliklerini korumak için yerel kalkınma strateji geliştirmeleri temeline dayanan Cittaslow Ağını inceleyip, Kağızman'daki yaşamı kolaylaştırabilme ve sürekli yaşanabilir bir Kağızman için, ilçenin bu kentler ağına dahil olabilmesi açısından, sosyal ve ekonomik yapısı irdelenerek, üyelik potansiyelinin değerlendirilmesi olacaktır.

Anahtar kelimeler: Yerel Kalkınma, Cittaslow, Kağızman

CITTASLOW NETWORK AS A MODEL OF THE SUSTAINABLE LOCAL DEVELOPMENT AND KAĞIZMAN'S POTENTIAL OF MEMBERSHIP

Abstract

Cittaslow consists of the words in Italian **Citta** (**city**) and in English **slow** and it means 'calm city'. In 1986, reaction movement 'slow food ' appeared against the restaurant of fast food chain seen as a reason of the prevention of socialising and cultural degeneration by a group of activist in Rome. As for Cittaslow Network is an organization of cities union inspired of the movement of Slow Food to prevent globalization's standardizing the structure, inhabitants of cities, the lifestyle and the local features. Cittaslow is a union taken part in by towns and cities not wanting to be one of the homogeneous places created by globalization but wanting to take part in the world stage by preventing its local identity and features. The cities in Cittaslow Network, at the same time as a model of the sustainable local development, contribute to the urbanization and the quality of life from the aspects of social, economical, cultural, spatial, ecological etc. The understanding of sustaining the needs of today's generation as much as possible formed the basic point of the sustainable development model by preserving natural resources in the world and by not putting the next generation's ability of sustaining the needs itself in danger. The basic features of the model of sustainable development are: a common purpose on the basis of a strong consensus provided by the participation of local actors, balanced interests parallel with common responsibilities, especially the partnership model which is multi-stakeholder based on mutual trust.

It can be seen that there can be a sustainable local development by adding new attractiveness points near the exist beauties - its nature, history, culture, economy and meals - briefly the features of making it the real city and by creating qualified and comfortable environment for both residents and visitors. In the cities of Cittaslow Network, a local development is wanted to be provided on the one hand by rising of the life quality within the framework of exist natural, cultural, historical wealth on the other hand by applying different methods of development by seeking an identity of the city. Today, from Turkey 5 city become a member of Cittaslow movement spreading over 153 cities in 25 countries and currently ready new three countries' nomination process is about to be completed. The purpose of the work will be an evaluation of membership potential by seeking social and economical structure, cities' thinking of in which fields they are important and special and to protect these features, making the life in Kağızman easy by seeking Cittaslow Network based on improvements of local development strategies and for permanently livable Kağızman from the aspect of the city's being part in this city network.

Keywords: Local Development, Cittaslow, Kağızman.

1.Giriş

Kalkınma veya gelişme; kişi başına düşen gelirin artırılması yanında ekonomik, sosyal ve kültürel yapıların bir bütün olarak değişerek toplumun refahının artırılmasını içeren çok yönlü bir kavramdır.

Yerel kalkınma ise yöresel dinamiklerin harekete geçirilerek yerel toplulukların fizikî, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun

olarak gelişiminin sağlanmasıdır. Sürdürülebilir kalkınma aslında ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması ile ortaya çıkmaktadır. Böylelikle çevre ve doğal kaynaklar sadece o dönem insanlarına(tüketicilerine) hitap edecek ve en çok yarar sağlayacak şekilde değil, fakat aynı zamanda çevresel kaynakların gelecek nesiller tarafından da kullanabilmelerini garanti altına alacak çağdaş bir mantığa dayanır.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez Brundtland Raporu olarak da bilinen Ortak Geleceğimiz raporunda görüldü ve ardından, 1980'lerin sonlarında yaygın kabul görmeye başladı(OECD İçgörüler). 2001 Gothenburg Avrupa Konseyi toplantısında AB üye ülkeleri, "Daha iyi bir dünya için sürdürülebilir bir Avrupa: Sürdürülebilir Kalkınma için bir Avrupa Stratejisi" konusunu ele alarak sürdürülebilir kalkınmayı AB genelinde bir hedef haline getirmişlerdir(<http://www.avrupa.info.tr/>). Türkiye, katılım sürecinde Avrupa Birliği'nin Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisini kabul etmiş ve bunun ilk uygulamasını ise 2007-2013 yıllarını kapsayan 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda göstermiştir. Bu program, ülkenin küresel rekabet gücünü arttırarak, daha dengeli bir gelir dağılımı oluşturarak ve ulusal kaynak yönetimi, taşımacılık, enerji ve çevre gibi alanlarda sürdürülebilir kalkınma stratejileri aracılığıyla Türkiye'de istikrarlı bir büyüme meydana getirmeyi amaçlamaktadır(Dokuzuncu Kalkınma Planı).

Yerel kalkınmada amaçlara ulaşmak için yörenin güçlü ve zayıf tarafları ile fırsat ve tehditleri çok iyi belirlenmelidir. Yereldeki mekanizmalardan gerek resmi gerekse sivil toplum kuruluşları ortak hareket ederek kendi öz değerlendirmelerini yaparak potansiyellerini ortaya çıkarmak zorundadırlar. Bunun için yörenin demografik yapısından eğitimine, doğal kaynaklarından ekonomisine, sanayisinden tarımına, eğitiminden kültürüne kadar çok sağlam verilere ihtiyaç vardır. Sağlam bilgilerin ışığında yerel kalkınmayı sağlayabilme adına ortak paydaşların uzlaşması ve bilimsel desteklerinde etkisiyle hazırlanmış stratejik bir vizyon saptanmalıdır. Bu konuyla ilgili olarak 1950'lerin Kayseri'sinde yaşanmış bir olayı burada zikretmek gerekmektedir:

Kayseri: Osman Kavuncu'nun Öyküsü

Kayseri'nin gelişiminde önemli rol oynayan kişiliklerden biri, 1950'lilerde kentin belediye başkanlığını yapmış olan Osman Kavuncu'dur. 1950 yılında belediye başkanı seçilir seçilmez, daha önce örneği görülmemiş biçimde, iki ay boyunca hiçbir ziyaretçi kabul etmemiştir. Bu süreyi yerel yönetimlere ilişkin yasaları, yönetmelikleri ve yayınları inceleyip öğrenmeye ayıran Osman Kavuncu, bunun gerekçesini kendi sözleriyle şöyle ifade etmiştir:

"Ben siyasetle meşguldüm, belediye işlerinden pek anlamazdım. Kayseri'ye iyi liderlik edebilmem için öğrenmem lazımdı."

İki aylık çalışmasının sonunda, hizmet sunumunda çoğu zaman en büyük sorun olarak belirtilen mali kaynak sıkıntısının gerçekte o kadar önemli olmadığı, hizmet sunumu için çeşitli kaynaklar bulunabileceği ve asıl sorunun bunların bilinmemesi olduğu kararına varmıştır. Bu noktadan hareketle belediye gelirlerini düzenlemeye girişen Osman Koyuncu, Kayseri Belediyesi'nin gelirlerinin ciddi boyutta artmasını sağlamıştır. Örneğin; sinema biletlerinden alınan belediye resmi kaçakçılığını ortadan kaldırmış, motorlu taşıma araçlarından alınan resimleri yeniden düzenlemiş ve belediyenin sağladığı hizmetler sonucunda arazi değerlerinde ortaya çıkacak artışın arazi sahipleri ile belediye arasında yarı yarıya paylaşımını sağlamıştır. Böylece, kentsel rantın rüşvet ve yolsuzlukla erimesini önleyerek, belediyeye kaynak olarak geri dönmesini sağlamıştır.

Osman Kavuncu'nun başarısı, demokratik yönetim anlayışına dayanmaktadır. O dönemde belediye başkanı meclis tarafından seçilmektedir. Bu nedenle belediye başkanı, belediye meclisiyle iyi bir işbirliği içinde çalışmak zorundadır. Belediye meclisinin 32 üyesinin 16'sı üniversite mezunudur. Belediye'nin başarısında

demokratik anlayış yanında, iyi eğitilmiş kişilerin belediye yönetiminin başına gelmesi de önemli rol oynamıştır.

Osman Kavuncu, belediye meclisi üyeleriyle yürüttüğü ortak karar alma sürecine esnaf derneklerini, ticaret odasını ve girişimcileri de dahil etmiştir. Dönemine göre, Osman Kavuncu belediyeciliği “iyi yönetim” anlayışının Türkiye’deki en iyi örneğidir(Toksöz, Fikret, 42-43)

Sürdürülebilir bir yerel kalkınma modelinde, yukarıdaki Osman Kavuncu örneğinde de görüleceği üzere, önemli iki unsurunun paydaşlar arasındaki uzlaşma ile kent yönetiminde eğitimli insanların bulunması gerekliliğidir.

Yerel kalkınma kırsal alanda, sürdürülebilir doğal kaynak kullanımını esas alarak, bir taraftan yöredeki bütün fertlerin gelir düzeyinin ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi yoluyla gelişmişlik farklarının azaltılması amacına yönelik, diğer taraftan çevresel ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini gözeterek, yerelde farklılaşan sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri, ihtiyaçları, potansiyelleri ve dinamikleri dikkate alarak çok sektörlü yaklaşımla planlanan faaliyetler bütünü olarak kabul edilmektedir.

Yerel kalkınmada, yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz veya bu risk altında olan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının artırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilerek toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanması esastır. Sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmanın temeli olan insan kaynaklarının ve toplumsal yapının güçlendirilmesi amacıyla dezavantajlı grupların(özellikle kadın ve özürülülerin) kamusal hizmetlere erişimlerinin iyileştirilmesi; üretken bireyler olarak ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması; yoksulluk riskinin en aza indirilmesi; proje ve faaliyetlerde söz konusu kesimlere sorumluluk vererek toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanması göz önünde bulundurulmaktadır.

1980’li yıllarda literatüre giren ve 1990’ların başında popülerleştirilen sürdürülebilir kalkınma kavramının dünyanın farklı yerlerinde farklı şekillerde uygulandığını görmek mümkündür. Biz bu çalışmamızda sürdürülebilir kalkınmanın yerel(kırsal) düzeylerde uygulanabildiğini ve bunun modellerinden biri olan, 1999 yılında İtalya’nın Orvieto kentinde “Slow Food” hareketine öncülük yapan Greve, Orvieto, Bra ve Positano’nun belediye başkanları tarafından atılan “Cittaslow” hareketini ve bu kapsamda kurulan “Kentler Ağı”nı inceleyip; Kağızman’daki yaşamı kolaylaştırabilme ve sürekli yaşanabilir bir Kağızman için, ilçenin bu kentler ağına dahil olabilmesi açısından, sosyal ve ekonomik yapısı irdelenerek üyelik potansiyelinin değerlendirmesini yapacağız. Bu çalışmada öncelikle sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak Cittaslow hareketi ve bu ağa dahil olan Türkiye’deki ilk kent Seferihisar örneği incelenecek, sonrasında Kağızman ilçesinin sosyo ekonomik verileri yansıtılıp, Cittaslow ağına dahil olabilmesi için ilçede neler yapılması gerektiği üzerinde durulacaktır.

2.Cittaslow (Sakin Şehir) Ağı

Cittaslow hareketinin ne olduğunu, tarihsel sürecini, amaçlarını ve üyelik kriterlerine geçmeden önce bu harekete öncülük eden Slow Food’un kısaca ne olduğuna bakmak gerekmektedir.

2.1.Slow Food

Cittaslow hareketinin temeline baktığımızda Slow Food (Yavaş Yemek) hareketinin oluşturduğunu görmekteyiz. 1986 yılında bir grup eylemci, İtalya’nın Roma kentinde açılmak istenen bir McDonalds restoranını, hamur işi fırlatarak protesto ederler. Eylemcilerin lideri İtalyan yazar Carlo Petrini’dir. Slow Food hareketi kendine sembol olarak ‘Salyangoz’u seçer. Hayat içinde sürekli yiyerek ağır ağır ilerleyen salyangoz bir anlamda insanlığın

yolculuğunu da temsil eder. Yavaş, temkinli ancak kararlı ilerleyen ‘Salyangoz’ cüssesinden beklenmeyecek mesafeler aşar, aynı zamanda geçtiği yerlerde iz bırakır. Slow Food hareketi de aynı sembolü salyangoz gibi çıkış noktasından bugüne inanılmaz mesafeler kat eder, izini takip edenleri yanıltmaz(<http://www.slowfoodanadolu.com/>). “Slow Food”, “fast food”, hızlı yaşam ve yerel yemek geleneklerinin kaybolmasına karşı bir tepki ve bilinçlendirme hareketi olarak ortaya çıkmış, sonrasında da uluslar arası bir birliğe dönüşür ve bugün dünyanın 153 ülkesinde 1300 convivium(yerel örgüt) ile yaklaşık 100,000 üyesi bulunmaktadır(<http://www.slowfood.com/>). Slow Food her şeyden önce ciddi anlamda bir insan hakları hareketi niteliği taşır. Kurucu ve lider Carlo Petrini sadece doymanın değil lezzet almanın da bir insan hakkı olduğunu savunur. Üretici haklarının korunmasının ve yaşam koşullarının iyileştirilmesinin gastronominin bir parçası olduğunu vurgular. Bu bağlamda soframızdaki her tabak doğrudan dünya sorunlarıyla ilintilidir. Bir tabak yiyecek sanıldığından çok daha fazla bilimsel ve sosyal alan ile bağlantılıdır. Ziraat başta olmak üzere fizik, kimya, biyoloji, botanik, zooloji, genetik, tıp, ekoloji ve çevre bilimleri yiyeceğimiz her lokma ile ilgilidir. Politika, ekonomi, jeo-politika kadar tarih, sosyoloji, antropoloji de tabağımıza koyduklarımızı yönlendirir. Carlo Petrini ülke ülke gezerek fikirlerini yayıyor, mücadele ediyor ve aynı yakasında taşıdığı sembol salyangoz gibi geçtiği yerde iz bırakıyor. Türkiye’nin AB’ye giriş sürecinde pek çok geleneksel tarım değerini ve gastronomik kültürel mirasını yitirebileceğine dikkat çeken Petrini her şeye rağmen geleceğe dair umut besliyor. Bilginin esas olduğunu ve öncelikle değerlerimizi tanımamız ve tespit etmemiz gerektiğini söylüyor ve bilinçli bir mücadele için herkesi yüreği iyi, temiz ve adil insanlar olmaya çağırıyor(<http://www.slowfoodanadolu.com/>).

2.2.Cittaslow Hareketi

Slow-Food hareketinden sonra, yine İtalya’nın küçük bir şehri olan Chianti’de ortaya çıkan cittaslow (Yavaş Şehir) akımı, “kentsel üretimin, çevreye özgü değerlerin, kültürel ve geleneksel ürünlerin ve bu konularda sürekliliğin sağlanması” şeklinde sıralanabilecek amaçları olan bir harekettir(Kadıoğlu, 2009, 72-76).

Cittaslow hareketi 1999 yılında Greve in Chianti’nin eski belediye başkanı Paolo Saturnini’nin vizyonu doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Paolo Saturnini yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla kentlerin kendilerini değerlendirmelerini ve farklı bir kalkınma modeli ortaya koymaları fikrini ulusal boyuta taşımıştır. İdealleri kısa zamanda Bra (Francesco Guida), Orvieto (Stefano Cimicchi) ve Positano (Domenico Marrone) belediye başkanları ve Slow Food başkanı Carlo Petrini tarafından benimsenmiştir(www.cittaslowseferihisar.org/)

İtalyanca Citta (Şehir) ve İngilizce Slow (Yavaş) kelimelerinden oluşan Cittaslow sakin şehir/yavaş şehir anlamına gelmektedir. Cittaslow, 1999 yılında İtalya’da Greve in Chianti şehrinde kurulan uluslararası bir belediyeler birliğidir. 01 Şubat 2012 itibarıyla 25 ülkede toplam 153 şehir bu kentler ağına üyedir(Ek: A- Cittaslow Ağına Dahil Şehirler).

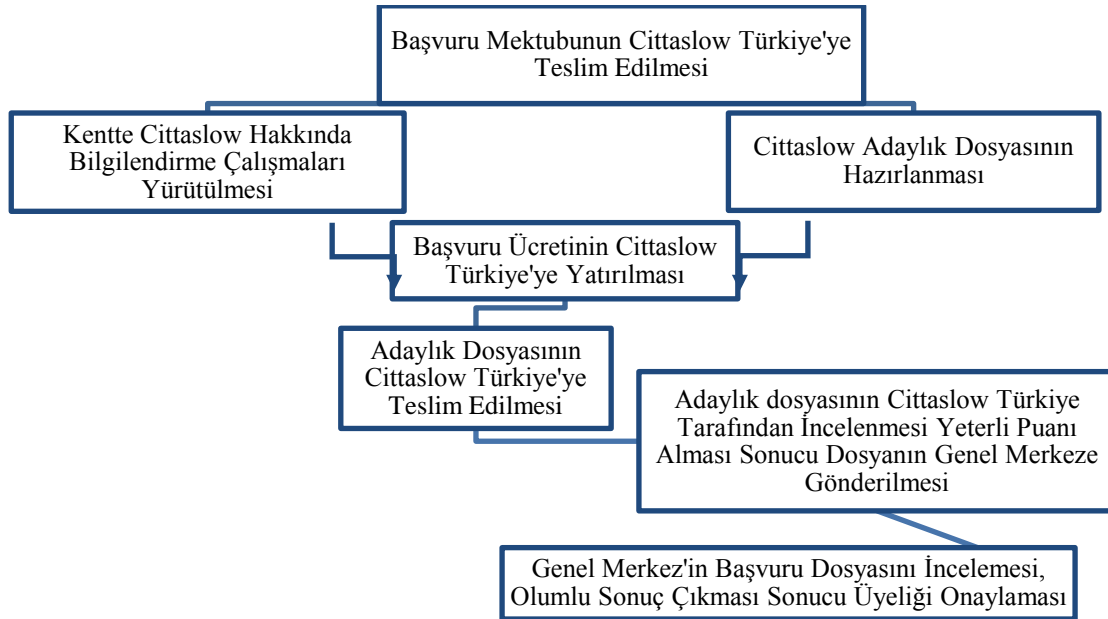
Şehirlerin hangi alanlarda önemli ve özel olduklarını düşünmeleri ve bu özelliklerini korumak için strateji geliştirmeleridir. Şehrin dokusunun, renginin, müziğinin ve hikayesinin uyum içinde, şehir sakinlerinin ve ziyaret edenlerin zevk alabilecekleri bir hızda yaşanmasıdır. Yerel zanaatları, tatları ve sanatları sadece eskilerin hatırlayabildiği kavramlar olmaktan çıkarmak için bunları çocuklarımızla ve misafirlerimizle paylaşmaktır. İnsanların kendi sağlıklarını ön planda tutmalarıdır. Bunu gerçekleştirmek için, hava, gürültü, ışık ve elektromanyetik kirliliklerin sürekli kontrol edilmesi ve sağlığı tehdit etmeyecek boyutta tutulmasıdır. Çöp toplama saatlerinden ilaçlamaya kadar birçok konuda önlem almak ve uygulamaktır. Yerel üreticileri desteklemek ve onların ürünlerini satabilecekleri satış merkezleri oluşturmaktır. Çevreye ve insana zararlı olmayan alternatif ve yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesidir. Belki de en önemlisi bir şehrin, dünyada binlerce birininin aynı şehirden kendini farklılaştırmasıdır(www.cittaslowturkiye.org/).

Cittaslow kavramı Türkiye’de, 2009 yılında İzmir’in Seferihisar Belediye’sinin bu ağa dahil olmasıyla kentlerin geleceklerini güvence altına alabilmelerine imkan sağlamış ve yerel yönetimler için bir yol haritası olmuştur. Cittaslow kavramı çarpık yapılaşmaya, küreselleşme ve para kazanma adına kentin bütün değerlerinin hiçe sayılmasına, hızlı ve modern yaşama adına bireyin kendi gelenek, göreneklerine ve toplumun diğer bireylerinden giderek uzaklaşmasına karşı olan bir kavramdır. Günümüzde 25 ülkede 153 kente yayılan Cittaslow hareketine Türkiye’den beş kent(Seferihisar-İzmir, Akyaka-Muğla, Gökçeada-Çanakkale, Yenipazar-Aydın, Taraklı-İzmit) üye olup, hâlihazırda üç yeni kentin ise (Yalvaç-Isparta, Vize-Kırklareli, Perşembe-Ordu) adaylık süreci tamamlanmak üzeredir.

2.3.Cittaslow Kriterleri

Cittaslow kentler ağına dahil olabilmenin temel koşulu kentlerin nüfusunun 50.000’den fazla olmamasıdır.

Cittaslow birliğine üye olan kentlerin ve üye adaylarının Yavaş Felsefesine bağlı kalmaları ve bu çerçevede hareket etmeleri için 59 adet üyelik kriteri belirlenmiştir. Adaylık başvurusunda bulunacak olan kentler öncelikle kendileri bir ön değerlendirme yapıp bu kriterlerin en az %50’sini yerine getirip getirmediğine karar vermeleri gerekmektedir. Bir sonraki aşamada ulusal Cittaslow otoritesine başvurusunu yapabilir. Buradan alınacak onayın ardından merkezi İtalya’nın Orvieto kentinde bulunan Uluslararası Sakin Şehirler Birliğine başvuru iletilir ve eğer aday şehir, gerekli kriterleri yerine getirir ve karşılayacağına dair somut adımlar ve planlar sunmayı başarabilirse Sakin Şehir olmaya hak kazanır. Adaylık süreci aşağıdaki şemada gösterilmektedir(Köstem, Bülent).

Şekil 1. Cittaslow Başvuru Süreci

Kriterler ise çevre(11 adet), altyapı(13 adet), kentsel kalite için teknolojiler(9 adet), yerel üretim(11 adet), misafirperverlik(5 adet), farkındalık(3 adet) ve Slow Food faaliyetlerine ve projelerine destek kapsamında(7 adet) toplam yedi alt başlıktan oluşmaktadır. Cittaslow olmak isteyen kentlerin ve Cittaslow olan kentlerin bu statüleri devam ettirmek için 59 kriter çerçevesinde projeler geliştirmesi ve uygulaması gerekmektedir(Şehrin tarihî yapısını koruyacak şekilde altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi, ticari malların dağıtımı ve doğal ürünler için ticari merkezlerin kurulması, bozulmakta olan kentsel alanların ve şehrin yeniden

kullanılmasına yönelik projelerin yapılması, çevre ve şehir yapısının kalitesini artıracak ve geliştirecek teknolojilerin kullanılması, üretimi her geçen gün azalan yerel ürünlerin koruma altına alınması, bu ürünlerin üretiminin artması için her türlü teşvikin sağlanması, yayalar için ayrılan alanların genişletilmesi, belediye hizmetlerinin internet üzerinden sunulması ve vatandaşların bu ağı kullanmaları yönünde eğitilmeleri, gıda ürünleri üretiminin tamamen doğal ve ekolojik yollarla gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması vs.). Cittaslow kriterlerinin çoğu, her kentin birbirinden farklı şartlara sahip olması nedeniyle genel kavramlardan oluşmaktadır. Her kent kendi özellikleri ve stratejisi kapsamında Cittaslow kriterleri üzerinden proje geliştirmektedir. Cittaslow kriterleri, sürdürülebilir bir yerel kalkınma ve sürdürülebilir bir kent isteyen yerel yönetimler için yol haritası işlevi görmektedir.

2.4.Türkiye'nin İlk Cittaslow Kenti Seferihisar

Türkiye'de ilk kez İzmir'in Seferihisar ilçesi Cittaslow olabilmek için başvurmuş ve 28 Kasım 2009 tarihinde yaşamın kolay olduğu kentlerin uluslararası birliği olan Cittaslow ağına üye olmuştur. Cittaslow olan Seferihisar ilçesinde neler yapıldı? Neler değişti? Kısaca baktığımızda şunları görmekteyiz(Köstem, Bülent):

- 2010 Şubat ayında Seferihisar Çevre Master Planının hazırlanması için Ege Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma Ve Uygulama Merkezi ile Seferihisar Belediyesi arasında bir protokol imzalanarak ortak bir çalışma ile Seferihisar Master Planı hazırlanmıştır. Çevre master planı sonucu bazı projeler hakkında çalışmalar başlar(-İyi ve organik tarıma geçiş bu kapsamda 250 üreticiye eğitim ve sertifika verilir, - Mandalina ve enginar entegre tesisi, -Zeytinyağı dolum tesisi, -Kompost tesisi, -Güneş ve rüzgar enerjisinden faydalanma, -Ekoturizm merkezleri, -Jeotermal ısıtılmalı seralar vb.)
- Tarihi merkezlerin ve/veya kültürel ve tarihi değer çalışmalarının geliştirilmesi ve ıslah edilmesi için planlar(Sığıracık Kalesi Surları Röleve, Restitüsyon, Restorasyon Projeleri, Düzce Medresesi, Ulaşım ve Seferihisar'daki hamamların iyileştirilmesi vb.)
- Güvenli ulaşım ve trafik için planlar(İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama bölümü ile birlikte, Seferihisar Ulaşım Planlaması üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar ışığında Atatürk Caddesi'nin trafiğe kapatılması için izinler alınmış ve uygulama başlar).
- "Yavaş" felsefesini kazanmada sosyal yapıların dâhil edilmesi için programlar(Cittaslow projesi resmi kurumlardan çok sivil inisiyatifin sahiplenmesini sağlayabilme adına uygulamaya konan gönüllülük programları).
- Reklam grafikleri, panolar ve trafik işaretlerinin düzenlenmesine dair belediye planı(Seferihisar'da farklı boylarda ve tarzlarda ilan ve reklam panoları yerine; Belediye tarafından belirlenen standart boyda ve tarzda ilan ve reklam panoları kullanılmaya başlanmıştır.)
- Ticari malların dağıtımı ve "doğal ürünler için ticari merkezler" oluşturulması için plan(Eski Belediye Binası'nın her bir odası Seferihisar'ın köylerine tahsis edilmiş ve Eski Belediye Binası "Köy Pazarı" haline getirilmiştir. Bu odalarda köylüler kendi ürettikleri ürünleri satmakta ve açık pazar düzenlemektedirler. Seferihisar'ın Sığıracık Mahallesi Kale İçi'nde yerel ürünlerin ve el işlerinin sergilendiği "Sığıracık Üretici Pazarı" kurulur.)
- Okulları ve kamusal binaları bağlayan bisiklet yolları(Seferihisar'ın çeşitli yollarında bisiklet yolları oluşturmak için Karayolları Genel Müdürlüğü ve İzmir Büyükşehir Belediyesi ile birlikte mevcut durum analizi yapılmıştır.)
- Bozulmakta olan kentsel alanların ve şehrin yeniden kullanılmasına yönelik projeler(Seferihisar'da yaşanan mimari düzensizliğin önüne geçmek için, ek mimari

yönetmelik hazırlanmıştır ve yönetmelik, Büyükşehir Belediyesinin onayı alınarak yürürlüğe girecektir.)

- Yerel Üretimi Korumak(Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile Seferihisar'ın Kırsal Kalkınma Programı'nın hazırlanması ve hayata geçirilmesini amaçlayan işbirliği protokolü hazırlanmıştır. Seferihisar İlçesi Gödençe Köyü'nde tarım-turizmi ve ev pansiyonculuğunun başlatılması; mandalina entegre tesisi kurulması; enginar entegre tesisinin kurulması; arıcılık faaliyetlerinin artırılması; Satsuma balı üretiminin artırılması ve polen tesisinin kurulması)
- Çevre ve manzarayla uyumlu çöp kutularının tedarik edilmesi ve çöplerin zaman çizelgesine uygun şekilde kaldırılması,
- Organik ve/veya yerel topraklarda üretilmiş ürünlerin kullanılması ve restoranlar, okul kafeteryaları ve himaye altındaki yapılarda yerel geleneklerin muhafaza edilmesi(Bölge halkı tarafından üretilen çeşitli sebze, meyve ve tahıl ürünlerinin restoranlarda ve kafeteryalarda kullanılmasını sağlamak ve yerel üretimi korumak amaçlı Köy Pazarı ve Sığacık Pazarı kurularak bölge üretici ve tüketicisi bir araya getirilmektedir. Seferihisar'ın kaybolmaya yüz tutan yerel yemeklerini korumak ve yaymak için Seferihisar'ın çeşitli noktalarında yerel yemeklerin hazırlandığı Sefertası Lokantaları açılmaya başlanmıştır.)
- Yerel kültürel etkinliklerin teşvik ve muhafaza edilmesi(Seferihisar'da unutulmuş ve unutulmaya yüz tutmuş geleneklerin ve kültürel etkinliklerin tespit edilmesi için "75 Yaş Yemeği" düzenlenmiştir. Bu etkinlik kapsamında Seferihisar İlçesi'nde yaşayan yaşlılarla röportajlar yapılmış ve yerel el sanatları ve yerel yemeklerin taraması gerçekleştirilmiştir. Düzenlenen yemek sonrası yaşlılarla röportajlar devam etmekte ve çıkan sonuçlar Seferihisar sözlü tarih kitabı altında toplanmaktadır.)
- Kent ve okul bahçelerinin geleneksel yöntemlerle yetişmiş yerel ekinler için geliştirilmesi(Seferihisar'daki okullarda çocukların kendi sebze ve meyvelerini yetiştirmeleri ve sağlıklı beslenme konusunda bilgilenmeleri için okullarda sebze bahçeleri kurulmuştur.)

2.5.Yalvaç Belediyesi(Isparta) Ne Yaptı?

Bu çalışmanın hazırlandığı aşamada Yalvaç Belediyesi Cittaslow üyelik sürecini tamamlama aşamasındaydı. Yalvaç Belediyesi proje kapsamında öncelikle bir tarih, kültürel ve doğal envanter çalışması yürütür ve bu kapsamda 2000'li yılların başında Kültür Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Isparta Valiliği, Ankara Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi ve Çukurova Üniversitesi'nin de katkılarıyla "Yalvaç Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması, Geliştirilmesi Ve Turizmin Çeşitlendirilmesi Projesi"ni hazırlar. Hazırlanan proje adım adım bugünlere taşır Yalvaç'ı ve sonunda Proje çalışmaları Cittaslow(Sakin Şehir) üyeliği getirir Yalvaç'a. Proje bir yandan Yalvaç'ın kimlikli bir kent olarak yaşaması, gelişmesi yolunda önemli bir adım olurken, diğer yandan da, korunarak geliştirilecek kültürel ve doğal değerleriyle Yalvaç'ı turistik bir cazibe odağı haline getirerek, Yalvaç halkının toplumsal kalkınmasına da katkıda bulunur(Bayram, Tekin 2012).

2.6.Cittaslow Potansiyeli Olan Kağızman

On bin yıl öncesine dayanan uzun tarihi geçmişinin yanında, doğa zenginlikleri, kültürel özellikleri, hoşgörülü insanları, mikro iklim özelliğine sahip iklimi ve elverişli konumu gibi önemli kaynaklara ev sahipliği yapan şirin ilçe Kağızman'ın Cittaslow potansiyeli bulunmaktadır. Cittaslow olabilmek için atılacak her bir adım bir taraftan *Kağızman'daki yaşamı kolaylaştıracak*, bir taraftan *yaşanabilir bir Kağızman* sağlayacak, bir

tarafından da *kalkınmasını yerel düzeyde sağlayarak* Türkiye'nin Avrupa Birliği ile üyelik sürecine katkıda bulunacaktır.

Böyle bir yerel kalkınma modeli Kağızman için gerçekleştirilebilirse ilçenin gelişmesi sağlanabilecek, sosyal ve kültürel hayat zenginleşecek, ilçe halkının yaşam kalitesinin yükselecek, insanların geliri artacak, şehrin fiziki ve sosyal altyapısı modern hale gelecek, istihdam, girişimcilik, insan kaynakları, sosyal hizmetlere erişim, çevre kalitesi artacak, Kağızman kadının rolü arzu edilen seviyeye çıkacaktır. Kağızman'ın potansiyel Cittaslow üyeliği kapsamında yapılması gereken çalışmalar yapılabilirliği güç olduğu kadar da gereklidir. Bu kapsamda öncelikle ilçenin sosyo-ekonomik yapısının ne durumda olduğunu ortaya koymak gerekmektedir. İlçenin sahip olduğu potansiyelleri anlamlı bir şekilde yorumlayabilmek için kimi zaman Kars'ın diğer ilçelerine ait değerler verilecek, kimi zaman da Türkiye ortalamaları dikkate alınarak tablolarda birlikte analiz edilmeye çalışılacaktır.

3.Kağızman İlçesinin Sosyo-Ekonomik Yapısı

3.1.İlçenin Tarihi

Kağızman, binlerce yıl öncesine dayanan yerleşmelere sahne olmuş, ortalama 1100-1600 metre rakımlı Kars iline bağlı bir ilçedir.

1534'te Kanuni Sultan Süleyman'ın yaptığı İran seferiyle Osmanlı İmparatorluğuna katılan Kağızman, Kars Eyaletine bağlanan 7 Livadan biri oldu. 18765 Erzurum Vilayet Salnamesine göre Kağızman'da erkek nüfus olarak 3660 Müslüman ve 1110 gayrimüslim yaşamaktaydı. Bir o kadar da kadın nüfusun olduğu varsayılırsa o yıllarda Kağızman nüfusunun 10 binin üzerinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Kurtuluş Savaşı öncesi Ermeni işgali ve mezalimi altındaki Kağızman, 1 Ekim 1920'de düşman işgalinden kurtarılarak Kars'ın ilçelerinden biri olmuştur(Kars ili Çevre Durum Raporu-2009, Kars Valiliği).

Kağızman ekonomisi tarım, hayvancılık, meyve ve sebze üretimi ile arıcılığa dayanmaktadır. İlçede gelişme potansiyeli taşıyan bir diğer sektör tarihi ve kültürel varlıkları nedeniyle turizm sektörüdür.

3.2.Coğrafi Durumu

Kağızman topoğrafyasının yükseklik farklılıkları oldukça fazladır. Bu yükseklikler 1100-2750 metre arasında değişmektedir. Kuzeyinde Kars merkez ve Selim, doğusunda Tuzluca, Digor, batısında Sarıkamış, güneyinde ise Ağrı merkez ile komşudur. Aras Vadisindeki bir birikinti kesiti üzerinde yerleşmiş durumdaki Kağızman 1929 km²'lik bir alana sahiptir. Tablo-1'de ilçenin toprak varlığı yaklaşık olarak verilmiştir. Tabloya göre ilçe arazisinin büyük bölümü çayır ve meralar 1439 km² (%74,6) ile tarım arazilerinden 278 km² (%14,4) oluşmaktadır.

Tablo 1. *Arazi Kullanma Kabiliyeti Sınıfları*

Kullanım Şekli	Miktarı(Hektar)
Tarım Arazileri	27.854
Kuru T. (Nadaslı)	20.137
Kuru T.(Nadassız)	516
Sulu tarım	3.585
Yetersiz sulu T.	1.690
Bahçe (Kuru)	267
Bahçe (Sulu)	1.659
Çayır-mera	143.936
Çayır arazisi	856
Mera Arazisi	143.080
Orman –Funda	1.892
Fundalık arazisi	1.892

Tarım dışı arazi	761
Yerleşim (Yoğ)	761
Diğer araziler	18.486
TOPLAM	192.929

Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü 2008
Not:100 hektar = 1km²

Faylar ve kırıklar üzerindeki ilçede bu sebeple zaman zaman depremler yaşanmaktadır. İlkçağlardan bu yana, depremler nedeniyle büyük felaketlerin yaşandığı, bazı tarihi kalıntı veya yazıtlardan da anlaşılmaktadır. 12.07.1900 tarihinde 5,9 büyüklüğünde, 8 şiddetinde bir deprem meydana geldiği ve 140 kişinin öldüğü ve 2000 binanın hasar gördüğü bilinmektedir(Deprem, MTA Yayınları, Yayın No:34) İlçede 64 köyün yanı sıra, ilçe merkezinde sekiz tane mahalle bulunmaktadır. Bunlar; Şahindere, Kümbet, Toprakkale, Zuvar, Yukarı Dere, Aşağı Dere, Haznedar ve Bayam Mahalleleri'dir.

3.3.Su Kaynakları

En önemli su kaynağı Aras Nehridir. Aras Nehri Kağızman'da dağlar arasındaki derin vadilerden geçer. Kağızman yöresinde 10 km genişlikteki vadi tabanında oluşmuş ova içerisinde akar. Kağızman topraklarına 1310 m yükseklikten giren Aras Nehri yaklaşık 50 km den fazla yol kat ettikten sonra 1080 m seviyesinde ilçe topraklarını terk eder. Ortalama olarak % 0,46 lık bir yatak eğimi olan nehir, bölge içinde yaklaşık 230 metrelik bir seviye azalmaya uğramaktadır. Kağızman'ın bahçelerini sulayan Aras Nehri, Boğum Boğazı'nı geçer ve Iğdır Ovası'nda hızı azalır. Iğdır Ovası'nın Güneydoğu ucundan Türkiye'den ayrılır ki, buraya kadar uzunluğu 548 km'dir. Ermenistan-Türkiye sınırını oluşturur (www2.cedgm.gov.tr/). Aras Nehrinin dışında diğer önemli bir kaynak ise Kötek Deresi'dir. Ayrıca her birinin yüzey alanı 200 ha kadar olan Çengili ve Turna Gölleri yer almaktadır.

3.4.Doğal Kaynakları

- Kağızman sahasında % 45 MgO tenörlü* ve 465.000 ton mümkün rezervli manyezit bulunmaktadır(www.mta.gov.tr/).
- İlçede % 46-48 Cr2O3 tenörlü ve yataktan 16.000 ton krom cevheri üretilmiştir(www.mta.gov.tr/).
- Kağızman-Darphane sahasında 0,1 gr/m³ tenörlü ve 9.000.000 m³ mümkün rezervli altın bulunmaktadır.
- İlçede % 33,34 Na₂SO₄ tenörlü ve 595.247.793 ton rezervli Sodyum Sülfat(Gluaberit) tespit edilmiştir(http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/Mavi_Kitap_2011.pdf).
- Karakuş Köyü civarında tespit edilmiş linyit kömürü, Konurlu mevkiinde manganez, ve Kavalık mevkiinde Aspest bulunmaktadır(www.mta.gov.tr/).
- Kağızman güneyindeki yeşil sahreler kompleksi içinde daha fazlasıyla diorit damarlarıyla granit ve gabro apofizleri ve mineralizasyon zonları mevcuttur (arsenik v.s.).
- Jeotermal enerji açısından Kötek beldesinde 26 °C sıcaklıkta 5 lt/sn debili, jeotermal kaynak bulunmaktadır(www.mta.gov.tr/).
- Türkiye'de önemli kayatuza yataklarından biri ilçede bulunmaktadır.

* Tenör: Cevherde bulunan veya cevherin zenginleştirilmesi veya işlenmesi sonucunda elde edilen ürün içerisindeki kıymetli elementin yüzdesel bir oran olarak ifadesi. Yani belirli bir cevher numunesinin belirli bir element veya bileşik bakımından, bu element veya bileşiğin numune içindeki ağırlığının, numuneyi meydana getiren tüm maddenin kuru haldeki ağırlığına oranı.

3.5.Tarihi Zenginlikleri

Camuşlu Köyü Yazılıkaya Mağarası ve Kaya Üstü Resimleri, Kağızman Feyzullah Camii, Tunçkaya Köyü Keçivan Kalesi, Çengilli Kilisesi(bu ilk dördü Kültür Bakanlığı'na tescil edilmiştir), Kuloğlu Köyü Kaput Kalesi, Çallı Köyü Kaya Resimleri ve Mağaraları, Kötek Mağaraları, Kız Kalesi ve Koroğlu(Morpet) Kalesi ilçenin tarihi yapıları içerisinde en önemlileridir(Kars İli Çevre Durum Raporu, 2009).

3.6.Demografik Yapısı

Tarihi verilere baktığımızda Osmanlı'dan günümüze Kağızman ilçesinin çevre il ve ilçelere göre nüfusunun fazla olduğunu görmekteyiz. Nitekim Tablo-2'de 1897 ve 1914'de yapılan nüfus sayımlarında ilçenin o dönem ki koşulları ve çevresindeki yerleşmeleri dikkate aldığımızda ciddi bir nüfus potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. 1897 ve 1914 Yıllarında Kentsel Nüfus

Yer	Kent Nüfusu	
	1897 yılı	1914 yılı
Kars	20.805	30.086
Kağızman	10.518	11.145
Ardahan	4.142	4.113
Oltu	2.373	3.258

Kaynak: <http://ghn.globalheritagefund.org/>

Tablo-3 ise ilçenin 2007-2011 yılları arasında cinsiyete göre merkez ve köy nüfusunun değişimini göstermektedir. Buna göre 2011 deki toplam nüfus 2007 yılına kıyasla azalmıştır. 2009 ve 2010 yıllarını dikkate alarak yıllık nüfus artış hızını hesapladığımızda; ilçe merkezindeki yıllık nüfus artış hızı % -2.5(azalmış), belde ve köylerde ise % 1.4(artmış) ve toplamda ise % 0'dır(toplamda ise bir önceki yıla kıyasla değişim olamamıştır).

Tablo 3. Kağızman İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusu (2007-2011)

	İlçe Merkezi			Belde/Köy			Toplam		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2011	17.597	8.874	8.723	31.301	15.861	15.440	48.898	24.735	24.163
2010	17.114	8.612	8.502	31.678	15.972	15.706	48.792	24.584	24.208
2009	17.156	8.639	8.517	31.634	15.932	15.702	48.790	24.571	24.219
2008	18.258	9.559	8.699	31.644	16.016	15.628	49.902	25.575	24.327
2007	23.012	12.538	10.474	27.573	13.822	13.751	50.585	26.360	24.225

Kaynak: TÜİK-Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı

2011 yılı itibariyle nüfusun 17.597'si ilçe merkezinde (%36), 31.201'i (%64) belde ve köylerde yaşamaktadır. Köylerde yaşayanlar büyük ölçüde bitkisel tarım ve hayvancılık ile uğraşırken ilçe merkezinde ise ticaret ağırlıklı bir sosyo-ekonomik yapı bulunmaktadır.

Tablo-4 ilçe merkez ile belde ve köylerindeki nüfusun yaş grubu ve cinsiyetine göre dağılımını vermektedir. İlçe genç bir nüfus potansiyeline sahiptir. Yaş grubu 0-19 arası olan nüfus, toplam nüfusun yaklaşık % 25'ini oluşturmaktadır.

Tablo 4. Kağızman İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusunun Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Dağılımı-2011

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-9	11.407	5.759	5.648
10-19	11.415	5.804	5.611
20-29	7.868	3.999	3.869

30--39	6.616	3.401	3.215
40--49	4.255	2.282	1.973
50--59	3.185	1.600	1.585
60--69	2.265	999	1.266
70--79	1.328	636	692
80--89	499	226	273
90+	60	29	31
Toplam	48.898	24.735	24.163

Kaynak: TÜİK-Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı

3.7.Eğitim Durumu

Aşağıdaki tablo “6 ve üzeri” yaş grubunun eğitim durumunu göstermektedir. İlçenin eğitim açısından hangi seviyede olduğunu anlayabilme adına Sarıkamış ilçesi ile birlikte Türkiye ait değerlerin yüzdelik dilimleri de verilmiştir. Kağızman ilçesine baktığımızda toplam 41.758 kişinin 4.261’i(%10.2) “okuma ve yazma bilmemekte”dir. 13.205’i (%31.6) ise “okuma yazma biliyor ancak bir okulu bitirmemiş” durumdadır. İlgili kriterler Sarıkamış ilçesinde sırasıyla %9.9 ve %27.9, Türkiye ortalaması ise yine sırasıyla %4.3 ve %19.1’dir. Kağızman ilçesi “bitirilen eğitim düzeyleri”nin her ikisinde de Sarıkamış’tan daha kötü durumdadır. Türkiye ortalamasının ise çok gerisindedir. Sadece iki kriteri dikkate alarak değerlendirdiğimizde kesinlikle söylenmesi gereken *ilçenin en büyük problemlerinden birinin eğitim*(ya da daha doğru bir ifadeyle *eğitimsizlik*) olduğudur. Bitirilen eğitim düzeyinin diğer yedi alt kriterini de incelediğimizde ilçeye ait değerler hem Sarıkamış ilçesinin, hem de Türkiye ortalamasının altındadır.

Tablo 5. Kağızman İlçe Merkezi ve Belde/Köylerinde "6 +Yaş" Nüfusunun, Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyetine göre Dağılımının Sarıkamış ve Türkiye İle Karşılaştırılması (2010)

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Toplam				Erkek				Kadın			
	Kağızman Sayı	Kağızman %	Sarıkamış %	Türkiye %	Kağızman Sayı	Kağızman %	Sarıkamış %	Türkiye %	Kağızman Sayı	Kağızman %	Sarıkamış %	Türkiye %
Okuma yazma bilmeyen	4.261	10,2	9,9	4,3	829	3,9	3,0	1,5	3.432	16,6	17,5	7,2
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	13.205	31,6	27,9	19,1	6.353	30,1	25,6	18,3	6.852	33,1	30,4	19,9
İlkokul mezunu	9.018	21,6	20,6	21,5	4.659	22,1	20,8	17,9	4.359	21,1	20,4	25,0
İlköğretim mezunu	6.593	15,8	18,4	16,4	3.881	18,4	21,6	18,2	2.712	13,1	14,9	14,5
Ortaokul veya dengi okul me.	926	2,2	2,4	5,3	631	3,0	3,3	6,3	295	1,4	1,4	4,2
Lise veya dengi okul mezunu	3.403	8,1	10,0	20,0	2.253	10,7	13,8	22,5	1.150	5,6	5,8	17,5
Yüksekokul veya fakülte mez.	823	2,0	3,0	8,5	540	2,6	3,7	9,8	283	1,4	2,2	7,1
Yüksek lisans mezunu	45	0,1	0,2	0,7	29	0,1	0,2	0,8	16	0,1	0,2	0,6
Doktora mezunu	6	0,01	0,05	0,21	3	0,01	0,06	0,26	3	0,01	0,03	0,16
Bilinmeyen	3.478	8,3	7,6	4,1	1.906	9,0	8,0	4,4	1.572	7,6	7,2	3,9
Toplam	41.758				21.084				20.674			

Kaynak: TÜİK-Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı

Not: Yabancılar kapsama alınmamıştır.

3.8.Sağlıkta Durum

İlçe merkezinde 2006 yılında faaliyete geçen ve son bir ay içerisinde de yatak sayısı 37’den 48’e yükseltelen bir devlet hastanesi, bir toplum sağlığı merkezi, üç adet aile sağlığı

merkezi ve çoğunluğu köylerde olmak üzere beş adet sağlık ocağı bulunmaktadır. Kağızman'da mevcut hastanenin ihtiyacı karşılayamaması nedeniyle 2011 yılında ek bina inşa edilmiştir. Sağlık Bakanlığı'nın 31.12.2011 verilerine göre ilçede 24.078 kişinin sosyal güvencesi olarak Yeşil Kart'lı olduğu tespit edilmiştir. Yeşil Kartlıların toplam nüfusa oranı ise % 49,2'dir. Türkiye'de yaklaşık 8.814.969 kişinin Yeşil Kartlı olduğunu dikkate aldığımızda ise ülke ortalamasının %12 olduğu karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla ilçedeki Yeşil Kartlıların oranının bir hayli yüksek olduğunu görmekteyiz.

Tablo 6. Yeşil Kart Sayısı 31.12.2011

Yeşil Kartlı Sayısı	24.078
İlçe Nüfusu(2011)	48.898
Nüfusa Oranı(%)	49,24

Kaynak: <http://sbu.saglik.gov.tr/sbyesil/>

3.9.İlçenin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Durumu

2003 yılında DPT tarafından gerçekleştirilen “İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması” araştırması sonuçlarına göre Kağızman Türkiye’de toplam 872 ilçe içerisinde 716. sırada ve gelişmişlik grubu açısından ise 5. grupta* yer almaktadır. Aşağıdaki tablo ise Kağızman ile birlikte Kars’ın diğer ilçelerinin durumunu göstermesi bakımından hayli dikkat çekicidir. Kağızman, gerek merkez ilçe, gerekse Sarıkamış ilçesine göre gelişmişlik açısından oldukça geride bulunmaktadır.

Tablo 7. İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003)

İlçe	872 İlçe İçinde		
	Gelişmişlik Sırası	Gelişmişlik Grubu	Gelişmişlik Endeksi
Merkez	189	3	0,48958
Sarıkamış	595	4	-0,49395
Kağızman	716	5	-0,71810
Akyaka	766	6	-0,84890
Selim	791	6	-0,95361
Susuz	799	6	-1,00333
Arpaçay	807	6	-1,07705
Digor	839	6	-1,30191

Kaynak: <http://www.dpt.gov.tr/>

1996’da yapılan “İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması”nda ise ilçe gelişmişlik sıralamasında 737’nci, gelişmişlik grubu kriteri açısından 5’inci ve gelişmişlik endeksi, açısından ise -0,784649 değere sahiptir. 2003 yılı itibariyle ilçe, 1996 yılına kıyasla sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından çok azda olsa pozitif bir gelişim göstermiştir.

2003 yılında DPT’nin ilgili araştırmasına göre ilçenin, 15 farklı sosyo-ekonomik kriterlere göre durumunu aşağıdaki tabloda görmek mümkündür(Tablo 16).

Tablo 8. Sosyo-Ekonomik Göstergeler

Kriterler	Kağızman	872 İlçe İçindeki Sırası
Nüfus	48.908	283
Şehirleşme Oranı (%)	44,34	385
Nüfus Artış Hızı (‰)	-0,45	520

* İlçeler için elde edilen sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması ve endeks değerleri baz alınarak, ilçeler farklı gelişmişlik kademelerine göre 6 gruba ayrılmıştır. 1-gelişmiş,...6-en az gelişmiş

Nüfus Yoğunluğu	27	663
Nüfus Bağımlılık Oranı (%)	81,65	106
Ortalama Hane halkı Büyüklüğü	6,65	133
Tarım Sektöründe Çalışanlar Oranı (%)	67,5	571
Sanayi Sektöründe Çalışanlar Oranı (%)	1,31	762
Hizmetler Sektöründe Çalışanlar Oranı (%)	31,18	193
İşsizlik Oranı (%)	6,49	317
Okur Yazar Oranı (%)	76,09	742
Bebek Ölüm Oranı (‰)	55,37	130
Fert Başına Genel Bütçe Geliri (Bin TL)	17 154	646
Vergi Gelirlerinin Ülke İçindeki Payı (%)	0,0046	466
Tarımsal Üretim Ülkede İçindeki Payı (%)	0,05635	440

Kaynak:<http://www.dpt.gov.tr>

Tabloda belirtilen göstergeleri dikkate aldığımızda ilçe açısından en iyi ilk üç kriter sırasıyla; “Bebek Ölüm Oranı, Ortalama Hane halkı Büyüklüğü ve Nüfus”dur. İlçenin en kötü üç kriteri ise sırasıyla; “Sanayi Sektöründe Çalışanlar Oranı, Okur Yazar Oranı, Nüfus Yoğunluğu”dur. Dikkat edilecek olursa ilçenin en önemli iki problemi **üretim**(özellikle sanayi sektöründe) ve daha önce yukarıda değindiğimiz **eğitim**’dir. Tablodan da anlaşılacağı üzere ilçede çalışanların % 67.5’i tarımda, % 31.2’si hizmet sektöründe ve %1.3’ü ise sanayi sektöründe istihdam edilmektedir.

3.10.Sanayide Durum

Kağızman Küçük Sanayi Sitesi 100 adet işyeri kapasiteli olarak planlanmış olup, inşaatına 2011 yılı itibariyle başlanmıştır. Ayrıca atıl durumda bir adet tuz fabrikası bulunmaktadır.

3.11.Ticarette Durum

Kağızman’da ticaret yeterince organize olamamış ve ferdi ticari işletme bazında kalmıştır. 2002 Yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımına göre Kağızman ilçesinde 524 yerel birim(işletme) bulunmakta ve burada yaklaşık 939 kişi istihdam edilmektedir. En fazla ekonomik faaliyet “Toptan ve perakende ticaret; motorlu taşıt, motosiklet, kişisel ve ev eşyalarının onarımı”(301 adet) sektöründe olup, yaklaşık 493 kişi istihdam edilmektedir. İkinci en büyük ekonomik faaliyet türü ise “Ulaştırma, depolama ve haberleşme” olup, bu alanda yaklaşık 90 işletme bulunmakta ve yaklaşık 124 kişi istihdam edilmektedir(Tablo 6).

Tablo 9. 2002 Yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımına Göre Kağızman ve Sarıkamış İlçelerindeki Ekonomik Faaliyet Türlerine Göre Yerel Birim Sayısı ve İstihdam

	Kağızman		Sarıkamış	
	Yerel B.S.	İstihdam	Yerel B.S.	İstihdam
Toplam	524	939	679	1.852
Madencilik ve taşocakçılığı	-	-	-	-
İmalat	37	76	46	623
Elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtım	2	(*)	2	(*)
İnşaat	1	(*)	1	(*)
Toptan ve perakende ticaret; motorlu taşıt, motosiklet, kişisel ve ev eşyalarının onarımı	301	493	361	543
Oteller ve lokantalar	55	125	62	150
Ulaştırma, depolama ve haberleşme	90	124	166	372
Mali aracı kuruluşların faaliyetleri	1	(*)	8	72

Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri	10	13	11	19
Eğitim	2	(*)	1	(*)
Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	5	6	4	6
Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyet	20	41	17	26

Kaynak: TÜİK

* 5429 Sayılı Kanun gereği gizlilik ilkesine göre bir veya iki işyerine ilişkin bilgiler verilmemiştir.

Kağızman ekonomisi tarım(özellikle meyve ve sebze üretimi ile arıcılık), hayvancılık ve ticarete dayanmaktadır. Kağızman'da ticari faaliyetleri genellikle küçük esnaf ve sanatkârlar oluşturmaktadır. İlçede ticari ve ekonomik hayata yön veren meslek kuruluşları bulunmaktadır. Bunlar: Kars Ticaret ve Sanayi Odası'na bağlı bir ajans, Bir Ziraat Odası, Esnaf ve Sanatkârlar Odası, Tarım Kredi Kooperatifi, Motorlu Taşıyıcılar Kooperatif(2-Adet), ve Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi'dir.

İlçenin ticaretini olumsuz yönde etkileyen önemli faktörler arasında; önemli tüketim merkezlerine uzak olması, işlek karayolu güzergâhında bulunmaması, şehirleşmenin yavaş olması gibi nedenleri sıralayabiliriz.

İlçe ekonomisi ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılığa dayalı olduğundan, ticarete konu olan ürünlerin başında canlı hayvan, hayvansal ürünler ve bitkisel ürünler gelmektedir.

Kağızman'da biri kamusal sermayeli, diğeri ise özel sermayeli olmak üzere iki ayrı bankanın toplam iki şubesi bulunmaktadır.

3.12. Tarımda Durum

Kağızman ilçesinde meyve olarak çok sayıda yerel elma, armut, kayısı, erik, dut ve ceviz yetiştirilmektedir. Yörenin kendine has arpa ve buğday çeşitleri de vardır. Sebze olarak ise taze fasulye, karpuz, kavun ve domates yetiştirilmektedir.

İlçede meyvecilik yüz yıllardan beri geleneksel olarak yapılmaktadır. Kağızman ilçesi meyve bahçeleri ile ünlüdür. Yörede genellikle yetiştirilen meyveler kayısı, elma, ceviz, armut, dut ve kirazdır. Yetiştirilen meyvelerin başında kayısı gelmektedir.

Kayısı memleketimizin yerli bitkilerinden olup yüzyıllar öncesinden beri yetiştirilmektedir. Kayısıya Maraş'ta sarı erik, Erzincan'da erik denilmektedir. Aslında kaysının aşısız olanına çok yerde zerdali denir ve zerd-alû sarı erik anlamına gelmektedir (ÖZBEK, Sabahattin, 1978).

Kağızman ilçesinde armut meyvesi de özellikle otuza yakın çeşidi ile ciddi bir potansiyele sahiptir. İlçede yetiştirilen armutların genellikle sulu ve yeme kalitesi bakımından iyi meyve etine sahip olması gibi nedenlerle üretiminin çoğaltılması ve yörede yetiştiriciliğinin özendirilerek pazarlanması gerekmektedir. Ancak son yıllarda bazı armut türlerinde ciddi azalmalar gözükmemektedir. İşin ilginç tarafı ilçedeki böyle bir armut zenginliği ile ilgili ciddi bilimsel araştırmalar yapılmamış olmasıdır. Aslında böyle bir araştırma ile ilçedeki armutların çeşitleri, özellikleri(meyve ağırlığı meyve boyu, meyve hacmi meyve kabuk rengi, çekirdek sayısı, meyve tadı, meyve aroması, sululuk durumu vb.) yetiştirme sahaları tespit edilmiş olacaktır.

Yörede starking, golden, uzun elma gibi çok çeşitli elma türleri yetiştirilmektedir. Fakat bunlardan en ilginç olanı uzun elmadır. Yapılan araştırmalara göre uzun elma Kafkas kökenli olup ülkemizde sadece Kağızman'da yetiştirilmektedir. Bu elma silindir şeklinde, uzunluğu 7-9 cm arasında değişmektedir. Oldukça tatlı olan bu elma türü ilginç görünümünün de etkisiyle pazarlarda rağbet görmektedir. Uzun elmanın ağaç şekli de, diğer elma ağaçlarından ayrılmakta dallar servi ağacı gibi dikine gitmekte, yanlara doğru sarkmamaktadır(Koday, Zeki).

Kağızman ilçesinde kayısı, yetiştirilen meyvelerin toplam üretimi içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. Kağızman ilçesinde çok farklı kayısı çeşidi bulunmasına rağmen özellikle

sofralık tür olan “Şalak (Aprikoz)” çoğunlukla yetiştirilir. Bu tür aynı zamanda Iğdır ilinde de yetiştirilmektedir. Kayısı yurt içinde olduğu kadar ihraç ürünü olarak da önem taşımaktadır. Bu çerçevede kayısı ürünlerinin çeşitlendirilmesi yararlı görülmektedir. Kayısı taze olarak tüketilebildiği gibi meyve suyu, meyve konsantreleri, reçel-marmelat, jöle, dondurma, lokum, bisküvi dolgu maddesi, ciklet, pestil ve benzeri ürünlerin yapımında da kullanılmaktadır.

Kayısı Kağızman için stratejik öneme sahip olması gereken bir meyvedir. Kayısı hem taze olarak tüketilebilir, hem de kayısıdan farklı sektörlerde ve farklı şekillerde ürünler elde edilebilmektedir. Sağlıklı beslenmede önemli fonksiyonları olan kayısının kullanım alanlarını ve ürünlerini çeşitlendirerek tüketim düzeyinin artırılması için politikalar geliştirilmelidir. Bu açıdan geleneksel kullanım şekillerinin dışına çıkılarak çok farklı ürünler elde edilme yoluna gidilmelidir: Kayısı helvası, kayısı cezeryesi, kayısı cipsi (çerez), çikolata kaplı kayısı ürünleri, kurutulmuş şurupsuz veya şeker şuruplu kayısı, kayısı konservesi, kayısı çayı, dondurulmuş kayısı (şeker şuruplu), ve toz kayısı içeceği vb.

BM Gıda ve Tarım Örgütü'nün(FAO) verilerine göre 1990'lerden günümüze kadar dünyada en çok kayısı üreten ülke Türkiye'dir. Kayısı üretiminde diğer önemli ülkeler ise İran, Pakistan ve İtalya'dır. 2005 yılında Türkiye'de üretilen kayısının piyasa değeri yaklaşık olarak 134.639.000 ABD dolarıdır(<http://www.fao.org/corp/statistics/en/>).

Kayısının ilçe için stratejik bir ürün haline gelebilmesini sağlamak amacıyla öncelikli olarak yapılması gerekenleri şöyle sıralamak mümkündür:

- Kağızman'daki kayısı üreticilerinin kayısı yetiştirme, kurutma, muhafaza yöntemleri ve ürün çeşitliliğini sağlama konusunda sürekli eğitilmesi(özellikle bilinçsizce ilaç kullanımının önüne geçilmesi),
- Kayısının gerek taze gerekse kuru ve diğer şekillerde tüketilebilmesini sağlamak için öncelikli olarak yurt içi pazarında ve sonrasında da sınır bölgesine yakın olması nedeniyle başta Kafkasya ve Orta Asya pazarlarına ihraç edilebilmesine yönelik çalışmaların yapılması,
- Organik özelliğini bozmayacak şekilde optimum kurutma tekniklerinin tespit edilmesi, bununla ilgili olarak kuru kayısının yığın veya çuvallarda depolanması yerine daha hijyenik depolanmasının sağlanması,
- Klasik kurutma sistemlerinin yanı sıra güneş kolektörleri yardımıyla hijyenik ve hızlı kurutma yöntemlerinin kullanılması,
- Üreticilerin örgütlenebilmelerinin teşvik edilerek ürünlerin hak ettiği değer altında pazara sürülmesinin önlenmesi gerekmektedir.

Yukarıda ifade edilen çalışmaları bilimsellik ve iktisadilik unsurlarını sağlayabilme adına öncelikle kayısı olmak üzere ilçenin diğer stratejik meyvelerini de kapsayacak şekilde, ilçeye en yakın Iğdır ilinde bulunan Ziraat Fakültesi başta olmak üzere diğer fakültelerden de yararlanma yoluna gidilmeli ve bir eylem planı hazırlanmalı.

Yapılacak olan uygulamalar bir eylem planı kapsamında ele alındığı takdirde meyvecilik geçim tipi tarımdan, ticari tarıma dönüşecek, ilçenin kalkınmasına ve ekonomisine büyük katkı sağlayacaktır.

3.13.Doğal Bitki Örtüsü

İlçe aynı zamanda doğal bitki örtüsü bakımından da oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Kekik, kılıçotu, hardal, akgeven vb zengin bitki çeşitliliği bulunmaktadır. (<http://kitaplar.ankara.edu.tr...>, www.landesmuseum.at...)

3.14.Arıcılıkta Durum

Kağızman'daki ekonomik üretim anlamında önemli potansiyellerden biri de arıcılık faaliyetleridir. Kağızman Dere Balı'nın öteden beri kalitesi ve nasıl bir şifa kaynağı olduğu bilinmektedir. Çiçek türleri ve pişkinlik derecesinin fazla oluşu nedeniyle su oranı yok

denecek düzeyde olan ve donmayan Kağızman Dere Balı Osmanlı padişahlarının ve Rus çarlarının sofralarında yerini almış bir bal olarak tanınmaktadır. Kafkas Arı ırkının bulunduğu Kağızman ilçesinde 350 civarında aile geçimini arıcılık yaparak sağlamaktadır. Kağızman gerek bölgesinde gerekse Türkiye’de önemli bir arıcılık merkezi durumundadır.

BM Gıda ve Tarım Örgütü’nün(FAO) verilerine baktığımızda son on yıl itibariyle dünya bal üretiminde Çin, ABD ve Arjantin’den sonra dördüncü en büyük ülke Türkiye’dir. 2005 yılında Türkiye’de üretilen balın piyasa değeri yaklaşık olarak 128.846.000 ABD dolarıdır(www.fao.org).

Küçük girdi destekleri ve arıcılık eğitim programları ile Kağızman ilçesindeki kırsal kesim insanına daha fazla arıcılık yaptırmak ve geliştirmek mümkündür. Destekler konusunda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın bal üreticilerine yönelik çeşitli uygulamaları bulunmaktadır(Süzme Bal Desteği, İhracatta Devlet Desteği vb). Çiçeklerdeki nektar çiçeklenme döneminde arılar tarafından toplanıp bala dönüştürülerek değerlendirilemez ise bu doğal kaynak kaybolur. Arıcılık kırsal alandaki iş gücünü üretken hale getirmenin yanı sıra, yok olan doğal kaynağı da ekonomiye kazandırmaktadır. Fazla iş gücü ve arazi gerektirmediği gibi tarımla uğraşan veya kırsal alanda yaşayan her insan bir yan faaliyet olarak arıcılık yapabilir. Özellikle arı sütü ve polen üretiminde kadınlar daha başarılı olmaktadır. Arıcılık kaynak tüketmeden sürekli yapılabilen bir üretim dalıdır ve sürdürülebilir kırsal kalkınmanın önemli bir aracıdır.

Kağızman’daki arıcılara yönelik özellikle organik bal üretimi konusunda sürekli eğitimler verilmeli ve özellikle "Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği"ne uygun üretim yapılması konusunda farkındalık oluşturulmalıdır. Kağızman’daki bal üreticileri açısından dikkat edilmesi gereken husus, bala gıda katkı maddeleri de dahil olmak üzere dışarıdan hiçbir madde katılmaması, balın doğal bileşiminde bulunmayan organik ve/veya inorganik maddelerden arı olması konusudur.

Arıcılık konusunda yapılması gereken en önemli adımlardan biri de “arıcılık araştırma, eğitim merkezi” türü bir örgütlenmedir. Arıcılık ile ilgili olarak TEMA benzeri kuruluşlarla işbirliğine de gidilerek başarılı sonuçlar alınabilir. İlgili kuruluşun Artvin’in Borçka ilçesinde arıcılıkla ilgili çok etkin çalışmaları bulunmaktadır.(TEMA Vakfı Arıcılık Çalışmaları-<http://www.inciari.com/tema2.htm>)

3.15.Belediyenin Çevresel Atıklarında Durum

- Kağızman ilçesinde atıkların durumuna baktığımızda ise bir adet düzensiz depo alanı bulunmakta olup, yaklaşık 10 ton kapasiteli ve ilçeye 5 km mesafededir. Katı Atık yönetimi sürecinde kirlilik önlemeye yönelik bir çalışma yapılmamakta ve bir yerel yönetim katı atık planı bulunmamaktadır. Dolayısıyla belediyenin katı atıkların geri kazanılmasına yönelik bir çalışması da yoktur.
- İlçeye ait atık su tesisi bulunmamaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafında 2014 yılında Atık Su tesisi ile ilgili yatırımın işletmeye alınması planlanmaktadır(www.iqra-solutions.de)

4.Sonuç

Kağızman ilçesinin genel konumu, tarihi ve kültürel zenginlikleri, kirlenmemiş yapısı, iklim özellikleri, gübre ve ilaç kullanımının düşüklüğü, adaptasyon kabiliyeti yüksek yerel meyve ve bitkilerin çokluğu, özellikle insan müdahaleleri olmadan doğal olarak yetişen çayır ve meralardaki tıbbi ve baharatlı bitkilerin varlığı organik ürünlerin varlığı bakımından, Cittaslow ağına dahil olabilmesi için önemli potansiyelleri bulunmaktadır. Bu potansiyele sahip ilçedeki ürünlere yönelik aynı zamanda kontrol ve sertifikasyon işlemlerini ve bununla ilgili olarak da stratejik ürünlere yönelik (kayısı, uzun elma, bal vb) markalaşma

sağlanabilirse Kağızman'daki kalkınma hareketi Cittaslow ağına dahil olmasıyla bir ivme kazanabilecektir.

Böyle bir sürdürülebilir yerel kalkınma modeli Kağızman için gerçekleştirilebilirse ilçenin gelişmesi sağlanabilecek, sosyal ve kültürel hayat zenginleşecek, ilçe halkının yaşam kalitesinin yükselecek, insanların geliri artacak, şehrin fiziki ve sosyal altyapısı modern hale gelecek, istihdam, girişimcilik, insan kaynakları, sosyal hizmetlere erişim, çevre kalitesi artacak, Kağızman kadının rolü arzu edilen seviyeye çıkacaktır. Kısacası Kağızman'daki yaşam kolaylaşacak ve sürekli yaşanabilir bir Kağızman elde edilmiş olacaktır.

Cittaslow ağına dahil birer marka şehir olabilme ve kalkınmasını sağlayabilme adına aşağıdaki hususları dikkate alarak bir strateji geliştirilmeli:

- ❖ İlçede insan kaynaklarının güçlendirilmesi, girişimcilik faaliyetlerinin desteklenerek iş ve istihdam yaratma potansiyellerinin artırılması. Bununla ilgili olarak başta kamu olmak üzere özel sektör yatırımlarının gerçekleşmesi ve kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşıyan fiziki ve sosyal altyapı yatırımları yapılmalı. Bu kapsamda AB kapsamında kısa adı IPARD (Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı) gibi çok ciddi bir potansiyel var. Bunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu program kapsamında, aday ülkeler ve potansiyel aday ülkelere, Avrupa Birliği standartlarına, politikalarına ve müktesebatına uyum çalışmaları konusunda mali destek sağlanmaktadır. Bu aracın beş bileşeni vardır ve Türkiye, aday ülke olarak IPA'nın bütün bileşenlerinden yararlanma hakkına sahiptir. IPA'nın beşinci bileşeni olan Kırsal Kalkınma (IPARD); Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikası, Kırsal Kalkınma Politikası ve ilgili politikalarının uygulanması için uyum hazırlıklarını ve politika geliştirilmesini desteklemekte ve ayrıca, tarım sektörünün ve kırsal alanların sürdürülebilir adaptasyonuna katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Program 2007-2013 yıllarını kapsamakta olup destek miktarı 874 milyon Avro' su Avrupa Birliğinden olmak üzere toplam 1 milyar 165 milyon Avro'dur. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı yapmış olduğu çalışmada Kars ilini birinci uygulama illeri kapsamına almıştır. Program ile Kağızman için; -Tarımsal işletmelerin yeniden yapılandırılması ve Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar(Et ve Süt üreten işletmeler yararlanabilir), -Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının yeniden yapılandırılması ve Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar(Meyve-sebze üretimine yönelik yatırımlar), -Üretici Gruplarının Kurulması'na destek, -Yerel kırsal kalkınma stratejilerinin hazırlanması ve uygulanması, -Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesine Destek(Arıcılık ve bal üretimi, Tıbbi ve aromatik özelliği olan bitkilerin üretimi vb.), -Yerel ürünler ve mikro işletmelerin desteklenmesi(Kırsal Turizmin geliştirilmesi) gibi çok çeşitli projelere destek vermektedir(IPARD Programı).
- ❖ Kars, Ardahan, Iğdır ve Ağrı illerinin kapsayan bölgemizdeki Serhat İlleri Kalkınma Ajansı'nın da desteği sağlanarak koordinasyona gidilmeli. Kağızman ilçesinin Cittaslow adaylığı ve bu konuyla ilgili yapılabilecek yatırımlar konusunda "İktisadi Gelişme Mali Destek Programı" destek programından fonların kullanılabilirliği sağlanmalıdır.
- ❖ Teknik desteği Türkiye Cumhuriyeti Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programınca yürütülen, finansmanı da Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu(IFAD) tarafından karşılanan, 26,4 milyon ABD Doları tutarındaki 2011-2015 yıllarını kapsayan Ardahan-Kars-Artvin Kırsal Kalkınma Projesi'nden(AKAK) yararlanma yoluna gidilmeli.
- ❖ Stratejik ürünler konusunda bal, kayısı, uzun elma vb. eğer amaç sadece iç tüketim değil de dış pazarlara yönelik olarak üretim yapmak ise bunun için "gıda sanayi, ambalaj, depo, satış ve satış merkezleri" konusunda ciddi çalışmalar yapmak gerekmektedir.

- ❖ Yerel bilgi, beceri ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı yoluyla; organik arıcılığın geliştirilerek yaygınlaştırılması, organik tarım, tıbbi ve aromatik ürünler üretimi, kaz başta olmak üzere kümes hayvanları yetiştiriciliğinin geliştirilmesi sağlanarak tarımsal üretimin çeşitlendirilmeli.
- ❖ Yukarıda ilçenin eğitim durumu verilirken ciddi problemler olduğu gözlemlenmiştir (Tablo-5). Bu kapsamda okur-yazar olmayan yetişkinler için okuma-yazma kurslarının düzenlenmesi, bilgiye erişim imkanları kısıtlı olan yetişkinler için yaygın eğitim kurslarının artırılması ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir.
- ❖ İlçe halkına yönelik “yerelin, yerel kültürün, yerel ürün ve hizmetlerin tanıtımı, yerel kaynakların faydaya dönüştürülmesi” konusunun önemliliği hususunda ciddi çalışmalar yapılarak, farkındalık oluşturulması, bununla ilgili olarak Cittaslow’un Kağızman’a ne katacağı ile ilgili sürekli eğitimlerin verilmesi, toplantıların yapılması, yayımların hazırlanması. Özellikle büyük şehirlerde Kağızmanlı insanlar tarafından kurulan ve maalesef dağılık bir yapı gösteren dernekleri, vakıfları ve benzeri sivil toplum kuruluşlarını böyle bir projenin içine çekerek azami katkıları sağlanmalı.
- ❖ Kağızman’ın doğal çevresine uyumlu arıtma tesislerinin yapılması; evsel ve tıbbi atıkların toplanması, taşınması ve düzenli depolanmasına yönelik atık yönetimi uygulamalarına ağırlık verilmeli.
- ❖ Tarihi, mimari ve kültürel açıdan önem taşıyan, korunması gereken ya da turizmin gelişmesi açısından potansiyeli olan zengin kaynaklarımızı değerlendirme yoluna gidilmeli. Bunların görünümünün ve fiziki koşullarının iyileştirilmesi, tarihi ve mimari değer taşıyan binaların restore edilmesi ve korunması, uygun olanların turizm amaçlı kullanıma açılmasına yönelik projeler gerçekleştirilmeli. Bunlar özellikle genç kuşakların tarihsel belleklerini diri tutmada önemli unsurlarımızdır. Bu kapsamda Kağızman’ın kurtuluşunda önemli şahsiyetlerden biri olan rahmetli Ali Rıza ATAMAN’ın bir dönem yaşadığı ve şu anda da akrabalarının yaşamaya devam ettiği tarihi bina bir şekilde değerlendirebilir. Örnek olarak “Kağızman Kültür Evi” olması için çalışmalar yapılabilir. Tarihi çalışmalarla ilgili olarak ayrıca, günümüzde İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı olarak faaliyet yürüten Meslek ve Teknik Eğitim Merkez Müdürlüğü’nün kullandığı ve Taşkılla Binası olarak adlandırılan ve yapılmaya başlanıldığı tarihi dikkate aldığımızda yüzyılı aşkın bir geçmişi olan tarihi bina “Kağızman Müzesi” haline getirilebilir(Bununla ilgili olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün “müzelerin yapımı, onarımı veya işletilmesi” ne yönelik teşvik uygulaması bulunmaktadır). Tarihsel zenginlikler açısından Geçivân Kalesi, Camuşlu Yazılı Kaya Resimleri, Çengilli Kilisesi vd. değerlendirilmesi gereken diğer tarihi zenginliklerimizdir. Geçmiş yaklaşık 10.000 yıl öncesine dayanan Camuşlu Yazılı Kaya Resimleri için değişik projeler geliştirilebilir. Turistik faaliyetleri bu bölgeye çekebilme adına değişik uygulamalar yapılabilir. “Bir Günde 10.000 Yıl Öncesine Gitmek İster misiniz?” tarzında çarpıcı broşürler basılabilir. Ayrıca dünyanın ve Türkiye’nin dört bir tarafında yaşayan tanınmış Kağızmanlılara ait bilgilerin bulunduğu “Ben de Kağızmanlıyım” tarzında afişler hazırlanıp şehrin değişik yerlerine asılması sağlanarak “Kağızmanlılık Bilinci” oluşmasına katkı verilebilir.
- ❖ Türkiye’de “Sakin Şehir” statüsü kazanan başta Seferihisar Belediyesi olmak üzere diğer dört belediyenin de destek olmaları sağlanmalı ve bunların tecrübelerinden faydalanma yoluna gidilmeli. Bu kapsamda yılda bir kez düzenlenen ve Cittaslow’un en büyük organizasyonu olarak kabul edilen “Cittaslow Genel Kurulu” 2013 yılı Haziran ayında Türkiye’de, İzmir’de, Seferihisar’da yapılacak olmasının avantajlarından yararlanma yoluna gidilmeli(Yalçın, 2011).

- ❖ Bütün bu uygulamaların yapılabilmesinde en önemli bir unsur ise: öncelikle “Sakin Şehir” statüsü kazanabilmek için belirlenmiş olan kriterleri dikkate alınarak profesyonelce oluşturulacak “Kağızman Vizyonu” ile yerel örgütler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları öncülüğünde sakin kent bilgilendirme çalışmaları yapılmalı, bu konuda bilinçli bir kamuoyu oluşturulmalı. Buna paralel olarak “Sakin Şehir” Birliğine üye olmak için çalışmalar başlatılmalı. Sağlıklı ve etkin bir izleme-değerlendirme sistemi kurularak; yerinde ve zamanında gerekli önlemlerin alınıp kaynakların etkin kullanımının sağlanması gerekmektedir.

Kağızman şehrimizin kendi farklılıklarının farkına vararak, yerel kimliğini ve özelliklerini koruyarak sırasıyla öncelikle bölgemizde, ülkemizde ve dünyamızda ön plana çıkarılması sağlanmalı. Kağızman’ın “Sakin Şehir” statüsü kazanabilmesi atacağı her adımın aslında ilçenin yerel kalkınmasını sağlayacağı bilinmeli.

“Kağızman’daki yaşamı kolaylaştırabilme ve yaşanabilir bir Kağızman için”, Kağızmanlı olsun ya da olmasın kalbi Kağızman için atan başta sosyal sorumluluk sahiplerine, karar verici pozisyonundaki idareciler olmak üzere herkesin bu konuda ortak aklına, işbirliğine, iyi niyetli adımlarına ihtiyacımız var. Bu kapsamda başta Kağızman halkı, Kars Valiliği, Kağızman Kaymakamlığı, ilçe Belediyesi, Kafkas Üniversitesi, meslek odaları ile sivil toplum kuruluşlarının aynı hedef için ortak hareket eden birer paydaş anlayışı içerisinde birbirlerine destek olmaları gerekmektedir.

Kağızman’ın Cittaslow üyeliği kapsamında yapılması gereken çalışmaların gerçekleştirilebilirliği, güç olduğu kadar Kağızman’ı ve burada yaşayan insanları geleceğe taşıyabilme adına da gerekli olduğu bilinmelidir.

Kaynakça:

DİNÇER, B. ve ÖZASLAN, M. (2004). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*. <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/gosterge/2004/ilce.pdf> [Erişim.02.01.2011].

KADIOĞLU, D.Y.(2009, Ağustos). Yolculuk Dergisi: *Yavaşlığın Keyfi Bu Şehirlerde*, Sayı:62, 72-76, Elektronik Sürümü, <http://www.yolculuk.com.tr/>, [Erişim.12.01.2012].

KODAY, Z.(2004). *Kağızman İlçesinde Meyvecilik*, Doğu Coğrafya Dergisi, cilt 9, sayı 12 Elektronik Sürümü, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/dogucografya/article/view/6211/5932>, [Erişim.08.01.2012].

ÖZBEK, S. (1978). *Özel Meyvecilik*. Çukurova Üniv. Ziraat Fak. Yay. No.128, Adana.

TOKSÖZ, F. (2008). *İyi Yönetişim El Kitabı*, TESEV Yayınları, Elektronik Sürümü, http://www.tesev.org.tr/UD_OBJS/PDF/IYIYNTSM/Iyi%20Yonetisim-Kaliteli%20Yasam.pdf, [Erişim.12.01.2012].

YALÇIN, A. (2011, 30 Eylül), Siyasal Birikim Gazetesi: *Kağızman Neden Bir Cittaslow (Sakin Şehir) Olmasın?* http://www.siyasalbirikim.com.tr/haber.php?haber_id=10603

DPT. (2006). *Ulusal Kalkınma Stratejisi*, <http://mevzuat.dpt.gov.tr/ypk/2006/20060204-9-2.pdf>, [Erişim.08.01.2012].

IPARD Programı, http://www.tarim.gov.tr/E_kutuphane,IpardProgrami.html

Kars Valiliği. (2009). *Kars ili Çevre Durum Raporu-2009*, http://www2.cedgm.gov.tr/icd_raporlari/karsicd2009.pdf, [Erişim.07.01.2012].

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, *Kars Yatırım Ortamı ve Yapılabilecek Yatırımlar Araştırması*, Sanayi Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü, Yayın No:175, 2005.

MTA. (2000). *Deprem*, Yayın No:34, www.mta.gov.tr/v2.0/deprem/pdf/deprem.pdf, [Erişim.03.01.2012].

TUİK. (2002). *Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı*, www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=59, [Erişim.01.01.2012].

OECD.(2008). OECD İgörüleri, Türkçe Özet, *Sürdürülebilir Kalkınma: Ekonomi, Toplum ve Çevre İlişkileri*, www.oecd.org/dataoecd/40/26/41774515.pdf, [Erişim.08.02.2012].

DPT. (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı(2007-2013)*, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf>, [Erişim.12.01.2012].

<http://www.fao.org/corp/statistics/en/>, [Erişim.06.02.2012].

www2.cedgm.gov.tr/cedsureci/nihai_edilen_proje/431_nihai.pdf, [Erişim.01.01.2012].

<http://www.avrupa.info.tr/>, [Erişim.06.01.2012].

<http://www.slowfood.com/>, [Erişim.08.02.2012].

www.cittaslowturkiye.org/, [Erişim.07.02.2012].

<http://www.slowfoodanadolu.com/>, [Erişim.08.02.2012].

<http://sbu.saglik.gov.tr/yesil/>, [Erişim.06.02.2012].

http://www.mta.gov.tr/mta_web/kutuphane/mtadergi/52_8.pdf, [Erişim.17.02.2012].

www.mta.gov.tr/v1.0/daire_baskanliklari/metut/index.php?id=migem, [Erişim.11.01.2012].

http://www.mta.gov.tr/mta_web/kutuphane/mtadergi/113_7.pdf, [Erişim.07.02.2012].

<http://www.mta.gov.tr/v2.0/deprem/pdf/deprem.pdf>, [Erişim.11.02.2012].

http://www.mta.gov.tr/v1.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/kars_madenler.pdf, [Erişim.01.02.2012].

<http://www.inciari.com/tema2.htm>, [Erişim.07.02.2012].

<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/362.pdf>, [Erişim.07.02.2012].

http://www.landesmuseum.at/pdf_frei_remote/LBB_0037_2_1785-1808.pdf, [Erişim.07.02.2012].

www.iqra-solutions.de/aktuell/Tuerkiye%20Atikeylemlani.pdf, [Erişim.07.02.2012].

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/menuAction.do> [Erişim.05.01.2012].

<http://www.dpt.gov.tr/DPT.portal> [Erişim.08.01.2012].

BAYRAM, T. Yalvaç Belediye Başkanı(Bu çalışmanın yazarlarına Cittaslow hakkında göndermiş olduğu dokümanlar) Gönderim Tarihi: 22.02.2012

KÖSTEM, B. Cittaslow Türkiye Koordinatörü(Bu çalışmanın yazarlarına Cittaslow hakkında göndermiş olduğu dokümanlar) Gönderim Tarihi: 12.01.2012